

Antecedents i metodologia

(Document de treball - Elaboració del Pla UPC Cooperació 2015 - Abril 2011)

Índex:

Antecedents i metodologia

Antecedents

Fases del procés

Participació de la comunitat universitària

Fase de diagnòstic

Fase d'elaboració de l'estratègia

Propers passos

El procés d'elaboració d'aquest **Pla UPC Cooperació 2015** és conseqüència, en primer lloc, de la manca llargament constatada d'un document estratègic que defineixi i orienti la política de cooperació universitària al desenvolupament de la UPC i, per altra banda, és el resultat directe del compromís assumit per l'actual equip de govern d'impulsar un treball en aquesta línia. En aquest sentit, el Comissionat de Sostenibilitat, Cooperació i Desenvolupament va traslladar al CCD l'encàrrec de generar un procés participatiu que concloués en una proposta de Pla de Cooperació UPC 2015 que se sotmeti a l'aprovació del Consell de Govern.

Per a l'elaboració de l'estratègia que recull el Pla que es presenta a continuació s'ha partit d'una anàlisi i diagnòsi en la que ha participat una bona part de la comunitat universitària. D'una banda, les persones i grups que van participar a l'Espai de Debat del CCD, entre desembre de 2008 i abril de 2009, van ajudar a clarificar alguns punts d'acord i desacord, i van ajudar a orientar el posterior estudi que es va realitzar amb el suport de la Càtedra UNESCO de Direcció Universitària (CUDU) sobre la CUD a la UPC. Aquest estudi, que es va basar en entrevistes, enquestes i el treball amb grups focals, va comptar amb la participació de gairebé 500 persones entre PAS i PDI. D'altra banda, persones vinculades a diverses unitats de la UPC o a estructures del Grup UPC, membres de grups de cooperació de la universitat i representants del Consell d'Estudiants han participat en l'elaboració d'una diagnòsi final, a partir de preguntes basades en els mateixos punts clau que identificava l'estudi de la CUDU. El resultat d'aquest procés es pot trobar a l'Annex: **Anàlisi de context i diagnòstic**, al final d'aquest document.

Finalment, el Consell del CCD va demanar a un equip format per estudiants, PAS i PDI de diverses unitats, centres i departaments de la UPC que, amb el suport del Gabinet de Planificació i Qualitat, elaborés una primera versió de l'estratègia, que es presenta en aquest document.

A totes les persones que han dedicat el seu temps i esforç a participar en les diferents fases d'aquest procés, el Consell del CCD vol agrair molt sincerament la seva predisposició, i dedicació i l'esperit de crítica constructiva que ha permès arribar a definir una estratègia institucional representativa i ambiciosa.

Antecedents i Metodologia

Antecedents

El procés d'elaboració d'aquest Pla UPC Cooperació 2015 és conseqüència, en primer lloc, de la manca llargament constatada d'un document estratègic que defineixi i orienti la política de cooperació universitària al desenvolupament de la UPC i, per altra banda, és el resultat directe del compromís assumit per l'actual equip de govern d'impulsar un treball en aquesta línia. En aquest sentit, el Comissionat de Sostenibilitat, Cooperació i Desenvolupament va traslladar al CCD l'encàrrec de generar un procés participatiu que concloués en una proposta de Pla de Cooperació UPC 2015 que se sotmeti a l'aprovació del Consell de Govern.

Per fer front al repte d'elaborar el Pla UPC Cooperació 2015 no s'ha partit de zero: a més de l'experiència i l'aprenentatge acumulats al llarg de més de divuit anys d'activitat, en els dos darrers anys s'han anat duent a terme diverses accions específicament orientades a la recollida i anàlisi d'informació sobre la Cooperació Universitària al Desenvolupament (CUD) a la UPC i a propiciar un debat sobre aquesta línia d'acció, que han permès iniciar el procés a partir d'alguns consensos i, també, d'alguns punts de discrepància que aquest procés ha contribuït a clarificar.

Fases del procés

Per elaborar i aprovar l'estratègia UPC 2015 en CUD, el Consell del CCD va acordar dissenyar un procés senzill i participatiu, articulats en base a quatre fases que han de permetre partir d'una anàlisi conjunta amb la comunitat i els principals actors per arribar a configurar una nova eina que orienti i reguli aquest àmbit d'actuació durant els propers anys:

- Fase de diagnòstic.
- Elaboració de l'estratègia.
- Validació per part de la comunitat universitària
- Aprovació per part dels òrgans de govern de la UPC.

Participació de la comunitat universitària

Tot aquest procés s'ha dut a terme amb un enfocament participatiu, des de la voluntat que el resultat d'aquest treball sintetitzi les diferents visions que coexisteixen i, per tant, pugui ser compartit per la major part possible de la comunitat universitària. El nivell de **participació interna** que s'ha registrat ens mostra l'interès real que genera aquest tema a la nostra institució, i això s'ha constatat amb la realització de:

- 27 trobades amb càrrecs organitzatius estratègics de les àrees acadèmiques i de gestió (23 en modalitat entrevista i 4 en la modalitat de qüestionari obert)
- Treball amb 4 grups focals amb diferents sectors i agents de la comunitat:
 - PDI i PAS
 - Estudiantat
 - Membres del Consell del CCD
 - Càtedres UNESCO i grups de cooperació de la UPC

- Enquesta electrònica dirigida a la comunitat, que va rebre 478 respostes (247 de PDI i 231 de PAS -el 25,3% de la comunitat UPC).

Els membres dels grups de cooperació de la UPC han participat de forma significativa en un o altre moment del recorregut, ja sigui a través de l'Espai de Debat CCD, en el grup focal específic o bé a través de les entrevistes que es van realitzar per tal de completar l'anàlisi. Així, s'ha pogut comptar amb aportacions de membres d'AMIT, ApD, AUCOOP, ATSF, CUSViD, CUS, ESFA, GRECDH, MpD, ODG i TxT.

També s'hi han incorporat -tot i no haver-ne obtingut el nivell de resposta desitjat- les aportacions d'algunes de les contraparts amb les que s'ha col·laborat en el marc de projectes, com ara les ONGD REALIDADES (Bolívia) o ESF-Tanzània.

Fase de diagnòstic

En aquesta fase s'ha treballat per integrar les aportacions i la informació que s'ha anat generant i recollint des de l'any 2008, completant-les amb les d'alguns actors de cooperació i unitats de la UPC, contraparts i diverses persones clau de la UPC i de l'entorn amb un paper significatiu en aquest camp.

Entre desembre de 2008 i abril de 2009 es va desenvolupar la iniciativa **Espai de Debat del CCD**. Amb un enfocament totalment obert a la participació del conjunt de la comunitat universitària, es plantejaven temes a debat, i no preguntes tancades, de forma que van poder aflorar diversos aspectes i opinions que, tot i que amb el valor relatiu que cal donar a una participació que fou molt reduïda, van poder donar una primera idea d'algunes visions compartides. Destaquem alguns dels aspectes que es repetien en les diferents aportacions recollides:

- Preocupació pel tema del reconeixement acadèmic de l'activitat CUD
- Necessitat d'aconseguir més complicitat per part de les escoles i departaments (es proposava, per exemple, reforçar la seva implicació activa per mitjà de la creació d'estructures específiques)
- Millorar la coordinació entre els diferents actors interns i afavorir una participació més gran de la comunitat universitària
- Reforçar aliances i col·laboracions, a nivell intern i extern i, en general, potenciar el treball en xarxa. Hi havia diferents opinions sobre com cal construir aquests partenariats (prioritzar les universitats del Sud *versus* establir acords amb ONGD).
- Enfocar les accions de cooperació a més llarg termini

Igualment destaquem altres aspectes que són clau a l'hora de perfilar prioritats i tipologies d'activitats que no suscitaven consens:

- Ciència i tecnologia per al desenvolupament: des de considerar-la un simple element de suport a situar-la com a l'eix central de l'activitat CUD que ha de realitzar la UPC
- Possibilitar la posada en marxa de projectes de petita dimensió (amb l'evident risc de dispersió) o concentrar-se en un nombre reduït d'iniciatives de més abast i durada?
- Donar prioritats als països de menor desenvolupament relatiu (bàsicament a l'Àfrica Subsahariana) o bé definir aquesta prioritització en base a criteris de proximitat geogràfica i cultural (Mediterrània i Amèrica Llatina)?

A partir d'aquesta experiència inicial, entre els mesos de gener i abril de 2010 la Càtedra UNESCO de Direcció Universitària (CUDU) va realitzar -per encàrrec del CCD- un estudi sobre la CUD a la UPC, en base a entrevistes i enquestes i al treball amb grups focals, del qual se'n deriva el document "**Informe sobre la Cooperació Universitària al Desenvolupament (CUD) a la UPC**". D'aquest informe es desprèn la percepció clarament majoritària que la CUD és part fonamental de la funció social de la UPC, com també la necessitat d'elaborar una estratègia a mitjà termini que orienti aquest treball. Altres punts essencials que es posen de manifest són:

- La UPC ha de contribuir a millorar les condicions de vida als països del sud, actuant-hi de forma directa, però incidint també a través de la formació i la sensibilització en el nostre entorn.
- És necessari treballar en la millora de la comunicació i de la visibilitat de les activitats que es duen a terme.
- Cal incrementar i millorar les activitats de formació i recerca.
- Importància de teixir una xarxa sòlida d'aliances (universitàries o no, al Nord i al Sud).
- Acord amb la realització de projectes estratègics impulsats des de la institució, però sense que això afecti l'actual grau de suport a les iniciatives de la comunitat universitària i es segueixi fomentant la participació del màxim nombre possible de persones.
- Convindria millorar, en particular, les possibilitats de participació del PAS.
- Més atenció al quart món, impulsar altres programes de foment del voluntariat.
- Millorar la qualitat de les accions (formació dels participants, suport i seguiment, avaluació).

Igualment, a l'abril de 2010 es va encarregar una **anàlisi sectorial de l'activitat CUD a la UPC en l'àmbit de les TIC**, que fou finançada a través d'una subvenció de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). Aquesta anàlisi va ser duta a terme per la Universitat Politècnica de València en base a la documentació prèviament facilitada des del CCD (memòries d'activitats i projectes, webs dels grups de cooperació de l'àmbit de les TIC, etc.). L'informe resultant analitza específicament la situació de les TIC per al desenvolupament a la UPC, posant de relleu algunes febleses i potencialitats i proposant-ne línies de millora. Es tracta d'un treball elaborat per un actor extern que, si bé no coneix de primera mà la realitat de les TIC a la UPC, des del coneixement del sector i de l'entorn universitari n'assenyala alguns aspectes clau, com ara el fet que no hi hagi una activitat significativa de recerca en TIC per al desenvolupament o el potencial que s'identifica a partir de l'elevat nombre de projectes, grups i persones actives en aquest camp.

A més a més, abans de tancar el diagnòstic, es van realitzar entrevistes i consultes a grups i persones que es van considerar clau i que, per diverses raons, no s'havien manifestat sobre com veien i pensaven que s'hauria d'articular aquest eix d'actuació en els propers anys.

També com a part d'aquesta fase d'anàlisi i diagnòstic s'ha considerat el context del sector de la cooperació al desenvolupament i dels instruments de planificació i del marc normatiu que el regulen, tant a nivell català com espanyol.

D'altra banda, des de fa anys les universitats catalanes i espanyoles dut a terme un treball d'anàlisi i definició de la CUD, una concreció del qual és el **Codi de Conducta de les Universitats en matèria de cooperació al desenvolupament**, aprovat per la CRUE, al què la UPC es va adherir per acord del Consell de Govern. Es tracta d'un document bàsic que orienta l'activitat de les universitats en aquest camp i que també ha constituït un punt de referència obligat per a l'elaboració del Pla a la UPC.

Finalment, és important destacar que recentment s'ha aprovat el **pla conjunt de les universitats públiques catalanes en l'àmbit de la cooperació universitària per al desenvolupament per al període 2011-2015**. Aquest treball ha estat impulsat per l'Associació Catalana d'Universitats Públiques (ACUP) i s'ha orientat a establir un marc comú d'actuació en aquest àmbit, a més de definir alguns dels objectius compartits, línies estratègiques i instruments concrets que han de conduir i donar suport a aquest treball per tal de millorar el seu impacte. D'altra banda, convé esmentar que el Pla de projecció internacional de les universitats públiques catalanes igualment impulsat per l'ACUP l'any 2010 ja reconeixia la cooperació universitària per al desenvolupament com un dels sis eixos prioritaris de la internacionalització de les universitats catalanes.

Fase d'elaboració de l'estratègia

Un cop completada aquesta etapa de recollida i anàlisi d'aportacions, l'equip tècnic del CCD s'ha encarregat de tancar el diagnòstic i elaborar una Proposta Zero a partir de les conclusions obtingudes, que al gener es va presentar al Consell del CCD. Les conclusions s'ordenaven en tres blocs: **Identitat, Activitats i Organització**, i cadascun integrava recull normatiu i d'opinió, juntament amb una anàlisi elaborada per l'equip del CCD (DAFO), s'apunten algunes possibles línies d'actuació i es constataren algunes evidències que es desprenien de l'anàlisi. Una versió més evolucionada d'aquestes conclusions es pot trobar a l'Annex: **Anàlisi de context i diagnòstic**, al final d'aquest document.

La fase d'elaboració de l'estratègia s'ha dut a terme en un grup de treball format per membres del Consell del CCD, l'equip tècnic i altres persones clau. Aquest grup de treball, que ha comptat amb el suport metodològic i de dinamització del Gabinet de Planificació i Qualitat, ha elaborat una primera versió de l'estratègia, que s'estructura en: **Missió, Visió i Valors de la UPC en CUD, Definició de Reptes Estratègics i Definició d'Objectius Estratègics**.

En aquest marc, s'ha elaborat el document que es presenta, que és ja una primera proposta del **Pla UPC Cooperació 2015**.

Propers passos

Al llarg del maig de 2011, s'establirà un període **d'exposició del Pla a través de la web del CCD**. Durant aquest període, la comunitat universitària tindrà novament l'oportunitat de fer arribar les seves opinions i inquietuds, que es consideraran de cara a la seva incorporació al Pla. Per tancar aquesta fase, es durà a terme també una sessió presencial. Durant la quarta i darrera fase del procés, la **proposta definitiva de Pla UPC Cooperació 2015 es presentarà al Consell de Govern** per a la seva aprovació. A partir d'aquest moment se'n farà la corresponent difusió i començarà la fase d'implementació i el seguiment del Pla.